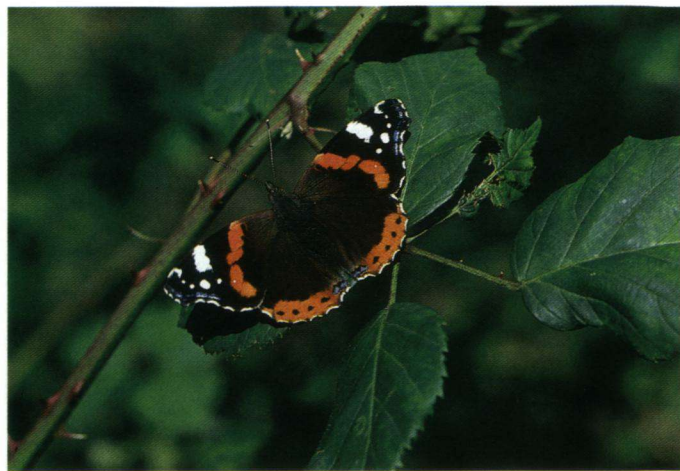

Dag vlinders

De herfst begint officieel op 23 september. De vogelliefhebbers zien de herfst in juli al aankomen, als de steltlopers van de hoog noordelijke broedgebieden bij ons door trekken. In het gebied waar ik woon en werk, zien wij dat slechts aan de terugkeer van de oeverloper en, met een beetje geluk, het witgatje. Zo zag ik in 1999 langs de Slinge bij Groenlo de laatste naar het noorden trekkende oeverloper op 29 mei en de eerste najaarstrekkingen alweer op 31 juli. Voor de dagvlinders is het dan nog lang geen herfst. Hun drie beste maanden zijn juli, augustus en september. De herfst is de overgang van zomer naar winter, die gekenmerkt wordt door dalende temperaturen en afstervende vegetatie. Het aantal dagvlinders neemt in soorten en individuen dus in de loop van september af. In mijn woonplaats Groenlo en rond mijn werkplek Holterhoek heb ik de dagvlinders in oktober 1999 gevolgd.

Vuurvlinders en blauwtjes Echte herfstsoorten van de familie van de Lycaenidae (kleine pages, vuurvlinders en blauwtjes) zijn de kleine vuurvlinder en het icarusblauwtje. Dankzij het uitbundig bloeien van het boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) op Kamp Holterhoek aan de Zwilbroekseweg is de presentie van beide soorten goed te volgen. Op 6 en 13 oktober zijn in Holterhoek nog negen en vier, meest afgevlogen, kleine vuurvlinders op boerenwormkruid te vinden en vliegen daar vijf en één icarusblauwtjes rond. De laatste ontmoeting met de kleine vuurvlinders is, ondanks drie achtereenvolgende nachtvorsten, op 18 oktober in Holterbroek, wanneer twee exemplaren om elkaar heen cirkelen.

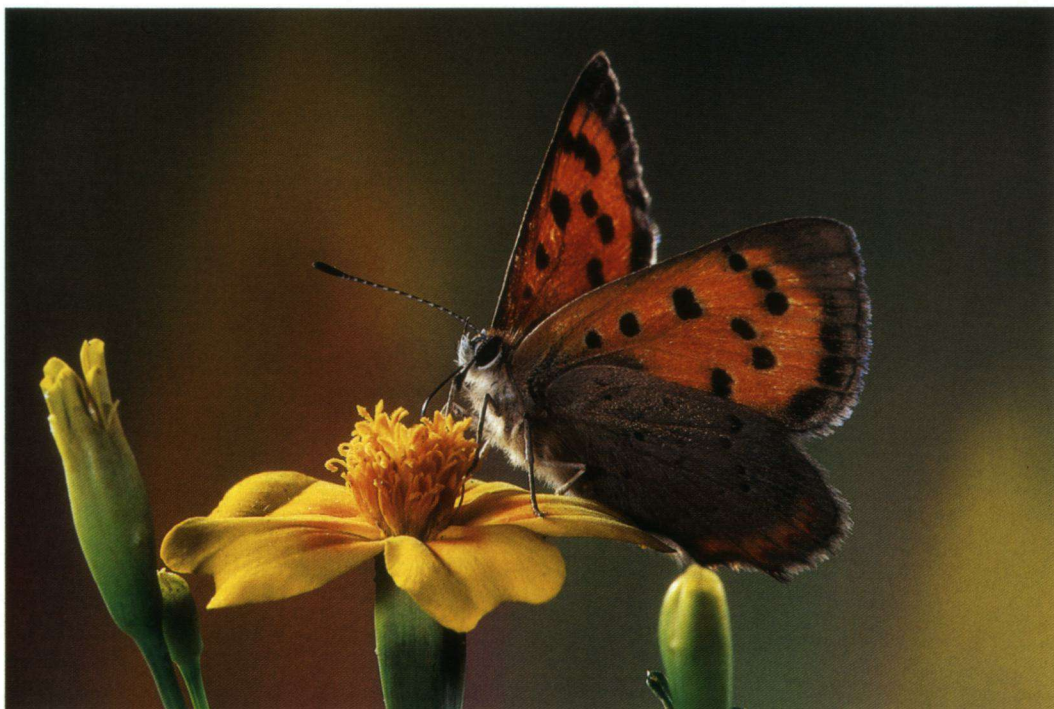

Atalanta.
FOTO: FRITS VAN DAALLEN

Vossen Voor de meest algemene herfstvlinders moeten wij bij de familie van de Nymphalidae (weerschijn- en ijsvogelvlinders, vossen en parelmoervlinders) zijn. *Atalanta*, kleine vos en dagpauwoog laten zich vooral zien op de laatste nog bloeiende bloemen van de vlinderstruik (*Buddleja spec.*) en de *atalanta* vindt ook de bak met afgevallen fruit, die vanaf 15 september op een zonnig plekje in de tuin staat. Na de eerste nachtvorst op 15/16 oktober rust op 16 oktober in Groenlo een kleine vos op een door de zon verwarmde kei, bezoekt een *atalanta* de fruitbak en komt een dagpauwoog op de vlinderstruik af. Na een paar koude dagen stijgt de temperatuur op een zonnige 23 oktober toch nog naar achttien graden en peuren een *atalanta*, een dagpauwoog en een kleine vos de laatste nectar uit het bloeiende restant van de laatste bloem van de vlinderstruik in mijn tuin. Ook elders in Groenlo kom ik die dag dit vlindertrio nog tegen. Het laatste woord is toch weer aan onze krachtigste dagvlinder, de *atalanta*, die op een zonnig moment van 25 oktober langs de bosrand van de Voshaardijk in Holterhoek een krachtige wind trotseert.

Zandoogjes De derde familie waarvan nog vertegenwoordigers in oktober acte de présence geven zijn de Satyridae (zandoogjes). Het laatste zandoogje van 1999 is een eenzame argusvlinder in Holterbroek op 6 oktober.

Een gunstig najaar Een oktobermaand waarin tot diep in de maand nog zes soorten dagvlinders konden worden waargenomen mag bijzonder genoemd worden, gelet op de navolgende vergelijking met de

Kleine vuurvlinder.
FOTO: JEF MEUL

in oktober

Tekst: Ruud Costers

soort	Petten	Groenlo
kleine vuurvliinder	1 oktober	18 oktober
icarusblauwtje	26 september	13 oktober
atalanta	22 oktober	25 oktober
kleine vos	2 oktober	23 oktober
dagpauwoog	19 oktober	23 oktober
argusvlinder	14 oktober	6 oktober

laatste waarnemingsdata in mijn vorige woonplaats Petten (NH), waar ik gedurende acht jaar intensief naar vlinders heb gekeken.

Vijf van de zes oktobersoorten vlogen in 1999 in Groenlo-Eibergen dus langer door dan in de periode 1990-1997 in Petten. Het icarusblauwtje en de kleine vuurvliinder hebben

in 1999 in ieder geval, gezien de in literatuur vermelde uiterste vliegtijden (Tax 1989, Bink 1992), veel langer doorgevlogen dan gebruikelijk.

Ten slotte In de tweede helft van oktober verwelken de laatste bloemen van de vlinderstruik, verkleurt het laatste geel van het boerenwormkruid naar zwart, komt de dagtemperatuur nog slechts bij uitzondering boven de vijftien graden, treedt de eerste nachtvorst op en is het gedaan met de dagvlinders. Ik zie nu al uit naar eind februari/begin maart, wanneer op zonnige dagen de eerste dagvlinders, zoals citroenvlinder, kleine vos en dagpauwoog te voorschijn komen.

Literatuur

Bink F.A. (1992). Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa. Uitgeverij Schuyt & Co. Haarlem.
Tax M.H. (1989). Atlas van de Nederlandse Dagvlinders. ■